

Spletno nasilje: ko se začne s šalo in konča s smrtjo

ANA JUD

Tiziana Cantone je bila mlada ženska. Neapeljčanka, ki je med seksualnim aktom napravljene posnetke poslala petim prijateljem. Naivna je bila. Že naslednjega dne so privreli v javnost in njena intima je takoj postala viralna. Iz izdane lepotic so se norčevali, zbadali so jo in zmerjali. Postala je tarča vsakega Italijana, ki je imel tri minute časa. »Snemaš video? Bravo!« Stavek iz posnetka so natisnili na majice in ovitke mobilnikov, Tiziana je zaradi sramotenja naredila samomor.

V letu in pol trajajočem linču je življenje Cantonejeve postalo nemogoče. Dobesedno. Vsi so vedeli zanjo. Na ulicah so jo prepoznavali in s prstom kazali nanjo. Posmehu in zgražanju ni mogla uiti, pa čeprav je storila vse, kar je bilo v njeni moči: v službi je dala odpoved in se preselila v Toskano, spremenila je identiteto. Vložila je tožbo na podlagi »pravice do pozabe«, in sodnik je ukazal umik posnetka s facebooka ter drugih družbenih omrežij. A posnetek, iz katerega so naredili *meme*, je bil že nešteto krat snet in razširjen po prostanstvih še vedno nereguliranega svetovnega spleta. Po dveh neuspešnih poskusih samomora ji je v tretje uspelo – obesila se je. Dokončno jo je dotolkla odločitev sodnika, da mora kljub zmagi na sodišču plačati 20 tisoč evrov pravnih stroškov.

Tiziana je šolski primer za to, kako lahko nedolžna igra človeku uniči življenje. Obstojanje jo je stalo življenje. Ta stavek bi moral biti oksimoron, a ni – to je problem. Svetovni splet nujno potrebuje civiliziranje, saj tudi svetovne organizacije za človekove pravice priznavajo, da je cyberbullying oziroma spletno nasilje hitro naraščajoči svetovni problem; in tudi Tiziana ne sme iti v pozabo.

Zaničevanja žensk

Tiziano je izdal nekdanji fant. Resda mu je posnetek sama poslala, saj sta bila v dobrem odnosu, a očitno nista bila taka prijatelja, kot je ona mislila. Nekdanji partner

je intimni posnetek privoščljivo razširil po straneh s pornografsko vsebino in sprožil nezadržno širjenje. Ko si je Tiziana vzela življenje, je žalovala vsa Italija. Celo ljudje, ki so se prej posmehovali, so se posipali s pepelom. Nekako niso mogli dojeti, da so povzročili smrt. Številni so mislili, da je zadeva tudi zanjo smešna, še več pa je bilo kretenov, ki so rekli – sama si je kriva! Aha! Že to dokazuje, kako malo empatije in sočutja so ljudje sposobni v razčlovečeni današnjosti. Čeprav je Italija svobodomiselná država, je zavrtá s katoliškimi dogmami, ravno seksualni eksplicitem ali insinucije pa so najpogostejši material, ki privlači spletne

nasilneže, ko se hočejo maščevati ali zgolj naslajati. Slavni novinar in pisatelj Roberto Saviano, avtor knjige Gomora, je na twitterju zapisal: »Žalujem za Tiziano, ki se je ubila, ker je bila ženska v državi, kjer sproščen seks še vedno velja za najhujši greh.«

Tudi statistika kaže, da so ženske bolj ogrožene zaradi nasilja na internetu kot moški. Po podatkih nestrankarskega raziskovalnega centra Pew Research iz Washingtona se ženske na internetu soočajo z ogromnimi tveganji, kar tretjina mladih žensk iz ZDA pa je priznala, da so bile na spletu tarča spolnega nasilja. Med državami sveta, iz katerih najpogosteje poročajo o spletnem

Ko si je Tiziana Cantone vzela življenje, je žalovala vsa Italija. Celo ljudje, ki so se ji prej posmehovali, so se posipali s pepelom. Nekako niso mogli dojeti, da so povzročili smrt.

ustrahovanju, so Indija, Brazilija in ZDA. Iz teh držav tudi sicer pogosto prihajajo poročila o nasilju nad ženskami, čeprav Evropa in druge celine ne zaostajajo veliko.

Da je obnašanje na internetu ogledalo odnosov v resničnem življenju, je za *Reporter* komentirala tudi znana publicistka in publicistka Simona Rebolj, ki kot feministka poudarja krhkost žensk: »Ženske so v virtualnem prostoru približno toliko pogosteje tarče diskreditacij, ignorance, blatenja ali poniževanja od moških, kolikor so razni mehanizmi izključevanja interesov žensk učinkovito prisotni v vseh sferah družbe, tudi za zaprtimi vrati partnerske ali družinske zasebnosti. Komunikacija na internetu je s svojimi simptomi primitivizma pravzaprav le poročilo o dinamiki in nivoju odnosov v realnosti. Ključno vprašanje je, ali znamo in želimo to dnevno 'poročilo' o dinamiki odnosov sploh ustrezno razbrati in razumeti v smeri družbene koristi. Edino zdravilo proti razraščanju kolektivne patologije je v nabiranju znanja, v razumnem in nepristranskem prisluhu predvsem tistemu, česar zgolj čustveno pristransko in sebično motivirano nočemo slišati. Več kot očitno je, da tudi ženske še vedno večinoma nimajo pojma o zgodovini in poanti feminizma ter vzvodih patriarhalnosti skozi čas, ki zavaja, izkorišča in zlorablja ženske in hierarhično deprivilegirane moške ter o sodobnih mehanizmih neoliberalne prikrite diktature.

Kako naj se ženska učinkovito zoperstavlja udarom proti lastnemu dostojanstvu in neenakovredni obravnavi, če je pa niti ne za-

nima, kaj se pravzaprav dogaja na svetu in zakaj se dogaja, medtem ko se ona pet ur dnevno ukvarja le z ličenjem za objavo ene ušive pozersko tragikomične fotografije na instagramu. Moramo se zavedati, da so zakoni v imenu enakopravnosti bolj mrtva črka na papirju, če se tudi ženska premo sorazmerno z možnostmi, ki so ji dane, ni znebila starih priučjenih psiholoških vzorcev, prepričanij in iluzij! Kako kaj pametnega svetovati ženski, če je na primer njena samopodoba tako krhka in nedefinirana, da resno trpi hude čustvene muke ali celo stori samomor, ker jo je žalila primitivna drhal, ki si ne zasluži niti kančka upoštevanja, kaj šele spoštovanja?»

»Komunikacija na internetu je s svojimi simptomi primitivizma pravzaprav le poročilo o dinamiki in nivoju odnosov v realnosti.«

– Simona Rebolj, publicistka

Varen ni nihče

Kar 41-odstotkov vseh Američanov je povedalo, da so že bili tarča spletnega nasilja. Čeprav so ženske pogosteje sistematično na udaru nasilnežev, so tudi moški tarče spletnih gonj, in Slovenija nikoli ne bi smela pozabiti grozljivega linča, ki ga je bil pred leti deležen ravnatelj, ker so ga škodoželjniji posneli med spolnim odnosom v šoli. Gospod je po nekaj dnevih javne torture storil samomor. Kot ga je lani storil 22-letni brezposelni fant iz srbske entitete v BiH, ki je odšel na bližnjo benčinsko črpalko in prosil za delo. Tam za-

posleni ga je posnel in posnetek dal na internet. Ubogi človek je postal žrtev norčevanja, ustrahovanja, kar ga je psihično tako uničilo, da si je vzel življenje. V nekaj mesecih pred tem samomorom sta si v istem delu BiH življenje vzeli še dve osebi, ravno tako zaradi nasilja, ki sta ga doživljali na spletu. Zadeva je toliko eskalirala, da je vznemirila celo robustnega lokalnega veljaka Milorada Dodika.

Čez lužo je samomorov zaradi spletnega nasilja toliko, da jih je nemogoče naštet, še posebej pa so ogroženi najstniki, ki – labilni – še nimajo izoblikovane identitete. Tako nasilje jih hitro porine čez rob. Ryan Patrick Halligan je življenje zaradi trollov končal pri

otročkih 13 letih. Megan Taylor Meier se je pred leti obesila, tri tedne pred 14. rojstnim dnem. 18-letni Conrad Roy se je uspaval z ogljikovim monoksidom, ko ga je njegovo dekle Carter prepričalo, da naj že enkrat stori samomor. Kanadčanka Amanda Todd je bila le tri leta mlajša, ko se je odločila za smrt, ker ni vzdržala sramotenja na internetu. Vsi primeri imajo tri skupne točke, ki so jih strokovnjaki zaznali tudi pri drugih smrtih zaradi internetnega nasilja. Prvič: vsi so se začeli kot šala in končali s smrtjo; drugič: v vseh primerih so bili ljudje tarče norčevanja in zasramovanja; tretjič: v večini prime-

rov so samomorilci že kazali simptome depresije in tesnobe, nekateri so imeli tudi diagnoze, zato so bili še ranljivejši in so jih troli še huje prizadeli.

Suicidologi, ki se ukvarjajo z raziskovanjem samomorilnega vedenja, tudi na spletu, ta hip zaznavajo t. i. spletno dezhibijo, ki posameznike spodbudi k agresivnemu spletnemu delovanju. Študije so sicer še v izdelavi, a kot domnevajo, bodo dokazale, da tako moški kot ženske kažejo različno verjetnost in možnost zagrešitve spletnega ustrahovanja, če zaznajo visoko stopnjo spletne dezhibicije. Kaj to pomeni v praksi? No, če objaviš na internetu sebe v rdečem mini krilu, tako povečaš možnost, da te troli napadejo. Vemo, da so ljudje na internetu takšni, kot so v resnici, le da si v resničnem življenju temnih plati ne drznejo spustiti z uzd, saj se zavedajo potencialnih kazni, na internetu pa konkretne pravne prakse še ni nikjer v svetu, zato je svetovni splet kavbojsko področje. A če se imate po ulici pravico sprehajati v rdečem minikrilu in vas nihče ne sme posiliti, zakaj na internetu ne bi smeli objaviti fotografije v rdečem mini krilu, ker vas je strah trolov?

»Po spletu posamezniki pogosto odlagajo duševna bremena z izražanjem trenj in potlačenih želja in frustracij, ki se nalagajo v življenju.« –
dr. Lucija Mulej, sociologinja

Internet ne more biti drug svet, ampak je svet, v katerem živimo mi vsi, tukaj in zdaj, in zato morajo za internet veljati enaka pravila in zakoni, kot veljajo v realnem življenju, mar ne? Zakonodajca, ki bo napravila red na internetu, je torej preprosta, saj je rešitev na dlani, kako loviti kršitelje ali tiste, ki zagrešijo celo kaznivo dejanje na spletu, kako lajšati posledice oškodovanecem, pa je drugo vprašanje. Nanj odgovora še ni, zato pravimo, da potrebujemo usklajeno pravno prakso. Ta se ne bo rodila sama od sebe, ampak jo bodo ustoličili ljudje, ki se bodo nasilju zoperstavili, in sodniki, ki bodo sprejeli drastične ukrepe. V EU velja, da so spletni ponudniki dolžni odstraniti sporno vsebino, če oškodovanec to zahteva, drugače tudi sami kazensko in odškodninsko odgovarjajo za povzročeno škodo, enako kot tisti, ki sporno vsebino na spletu objavi. Mantra, da je vsak odgovoren za svoje življenje in lastna dejanja, se tu ne spodobi. Za lastno početje je vsak odgovoren sam, nihče pa ni sam odgovoren za neprimerne odzive uporabnikov spleta, ki so posledica njegovega dejanja. Če imamo v realnem življenju ničelno

Simona Rebolj, publicistka

Dr. Lucija Mulej, sociologinja

Daniela Fiket Klarić, psihiatrinja

toleranco do nasilja, bi morali imeti ničelno toleranco tudi do virtualnega nasilja.

Bodimo boljši ljudje

»Težave, ki ste jih opisali, so povezane s komunikacijo in zavestjo o vplivu drugih umov na ume. Vprašajmo se, kaj vse je komunikacija; je to le izrečena/zapisana beseda ali že sama misel in občutek, ki ga gojimo v sebi in izražamo z lastno držo in vibracijo. Po spletu posamezniki pogosto odlagajo duševna bremena z izražanjem trenj in potlačenih želja in frustracij, ki se nalagajo v življenju. Spletni kriminal je hujša oblika zlorab, od kraje identitete do zalezovanja in spolnega nasilja, finančnih goljufij in tako dalje. Pri vsakdanji rabi spleta ne moremo mimo pojma 'mentalna higiena'. Če se je ne držimo, smo toksični in strupeni. In če na spletu napadejo določeno osebo, psihični vpliv negativnih komentarjev, žaljivih opazk in slabih želja ostane, ko ugasnejo omrežja, pametni telefoni ali računalniki. Psihične energije vplivajo, prav tako celostna energija posameznikov, s katerimi smo v stiku. Zato prihaja tudi do duševnih stisk ali samomora žrtev.

Civilizacija interneta je drugi korak; najprej je potrebno dvigniti nivo komunikacije in omejiti anonimnost in trole, slediti lepoti jezika in predvsem kritično presojati izbor lastnih stališč. Neopredeljenost, projiciranje ali skrivanje za argumente moči ali moč argumenta. Integriteta osebe, lucidnost uma in srčnost človeške nravi so redko najdene kvalitete, pa tudi objave z globljo vsebino slabše brane. Žal pa so socialna omrežja dizajnirana, da podpirajo sovražni govor in novice, ki so vznemirjajoče, saj so klikane, in tu se vrti logika kapitala – ne pa lepota odnosov. Torej na nivo zavesti lahko vpliva vsak od nas z drugačno izbiro vsebine, s kliki in vzorom,« za naš časopis pristavlja dr. Lucija Mulej, ki jo Slovenija pozna kot sociologinjo in antropologinjo.

Da nasilje ni izum modernega časa, ampak je del našega življenja od prazgodovine dalje, in da so se z razvojem tehnologije spreminjali, se dopolnjevali in nadgrajevali le načini izvajanja nasilja, priznavajo tudi psihiatri. Internet je po eni strani omogočil hiter dostop do informacij, povezanost in vsak trenutek dostopno instant zabavo, po drugi strani je olajšal dostop do zasebnih, včasih intimnih podatkov in vsebin. Širjenje informacij je postalo bliskovito, zakritost identitete pa pogosto razkrije krutost posameznikov, ki je v realnem življenju ne opazimo, ker je ovita v plašč navidezne socializiranosti, za Reporter pravi psihiatrinja in psihoterapevtka Daniela Fiket Klarić: »Psihiatri se s problematiko nasilja ukvarjamo vsak dan. Smo priča posledicam, ki jih pustijo travmatične izkušnje fizičnega, spolnega in psihičnega nasilja na duševnem zdravju žrtev, hkra-

Vemo, da so ljudje na internetu takšni, kot so v resnici, le da si v resničnem življenju temnih plati ne drznejšo spustiti z uzd.

ti pa smo opazovalci novih oblik digitalnega nasilja predvsem med mlajšo generacijo. Posledice so lahko hude in dolgotrajne, žrtve čutijo strah, sram, krivdo, razočaranje in obupanost. Telo je izpostavljeno dolgotrajnemu stresu, kar lahko vodi v pojav simptomov, kot so nespečnost, anksioznost, depresija in v nekaterih primerih tudi samomorilnost. Ključno je prepoznati tistiko pri bližnjemu in mu ponuditi pomoč.

Prav tako je pomembno prepoznati katerokoli obliko nasilja, ga označiti za ne-

silnežem in žrtvijo, predvsem pri spletnem nasilju so uporabniki spleta aktivni udeleženci dogajanj, to smo tisti, ki v varnem zavetju svojega doma žaljive vsebine beremo, jih delimo naprej. Ljudje se žrtvi posmehujejo in jo krivijo za situacijo, v kateri se je znašla, s tem pa pristanjijo svoj piskrček ter dodatno spodbujajo in/ali podaljšujejo nasilje, čeprav včasih nevede.«

A brez interneta si življenja ne znamo več predstavljati. V številnih ozirih ga

»Pri spletnem nasilju so uporabniki spleta aktivni udeleženci dogajanj, to smo tisti, ki v varnem zavetju svojega doma žaljive vsebine beremo, jih delimo naprej.«

– Daniela Fiket Klarić, psihiatrinja

sprejemljivo in se mu zoperstaviti. Žrtve namreč poudarjajo, da so poleg stiske, ki so jo doživljale zaradi nasilja, bile izpostavljene še eni stiski, in to je bila nezainteresiranost, neodzivnost in celo nevednost okolice. Žrtve pogosto opisujejo, da so ostale same v svoji stiski, da so se le redki jasno postavili na njihovo stran, večinoma se 'niso želeli vmešavati', predvsem zato ne, ker jih je bilo strah, da bi se lahko nasilnež spravil tudi nanje.

Zato sem prepričana, da je osebna odgovornost vsakega od nas, da se nasilju aktivno zoperstavimo. Dejstvo je, da se nasilje redkokdaj dogaja samo med na-

je izboljšal, kar lahko razberete tudi iz mnenj strokovnjakinj iz tega članka. Ne smemo pa dopustiti, da bi ljudje internet nespametno zlorabljali za škodovanje drugim. Bertolt Brecht je nekoč dejal, da je knjiga orožje in naj jo vzamemo v roke. Ne zato, ker bi bolelo, ko bi nam, debela in s trdimi platnicami, s knjižne police padla na glavo, ampak zato, ker je v njej znanje. Najmočnejše orožje je znanje. Na internetu je znanja ogromno, le poiskati ga moramo, včasih s pinceto v kopicici slame, saj so informacije v digitalnem svetu kot smeti na Himalaji. Teh je ogromno in tudi podatkovnih smeti na internetu je veliko.

Družčina golih pesti

Kulturna *Futurama* piše leto 3000, in Philip J. Fry nam s prijatelji pokaže, kako se bo v prihodnosti šlo na internet v Novem New Yorku. Prostranstva svetovnega spleta bodo v 3D-ozziroma 4D-formi, namesto da bi kliknil na neko spletno stran in začel raziskovati, boš preprosto odprl vrata in v tisto spletno stran vstopil. Kot danes stopiš v restavracijo. Zveni nemogoče, in *Futurama* je animirana fikcija, a naj vam ne uide z obzorja, da so risanko napravili isti patroni, ki so zakuhali *Simpsonove*, ravno ti pa so večkrat dokazali jasnovidnost. Simpsonovi so že davno, še preden se je to res zgodilo, za predsednika ZDA dobili Donalda Trumpa. Nemogoče je mogoče, zakaj si ne bi poskusili imaginirati interneta v prihodnosti? Na primer twitter? No, odprli boste njegova vrata in vstopili vanj. Naslednji dve uri se boste v divjih prostranstvih tega družbenega omrežja zmerjali, žalili, pljuvali v druge, se boksali, se pretepali, vse dokler ne boste izčrpani rekli, da je za danes dovolj – in da bi nekdo moral že enkrat civilizirati ta presneti internet!

Ljudje neskončno hrepenimo po svobodi, ko jo dobimo, pa vidimo, da nam ta nalaga tudi ogromno odgovornosti. Internet je področje, na katerem bo moral človek še dokazati, kolikšne odgovornosti je sposoben, da divji digitalni svet postane prijaznejši, boljši, lepši, predvsem pa varnejši, da ne bo več zahteval nedolžnih žrtev, kakor jih zaradi neciviliziranih trolov zahteva sedaj. ■